

LYNGØR 1812 – BAKGRUNN

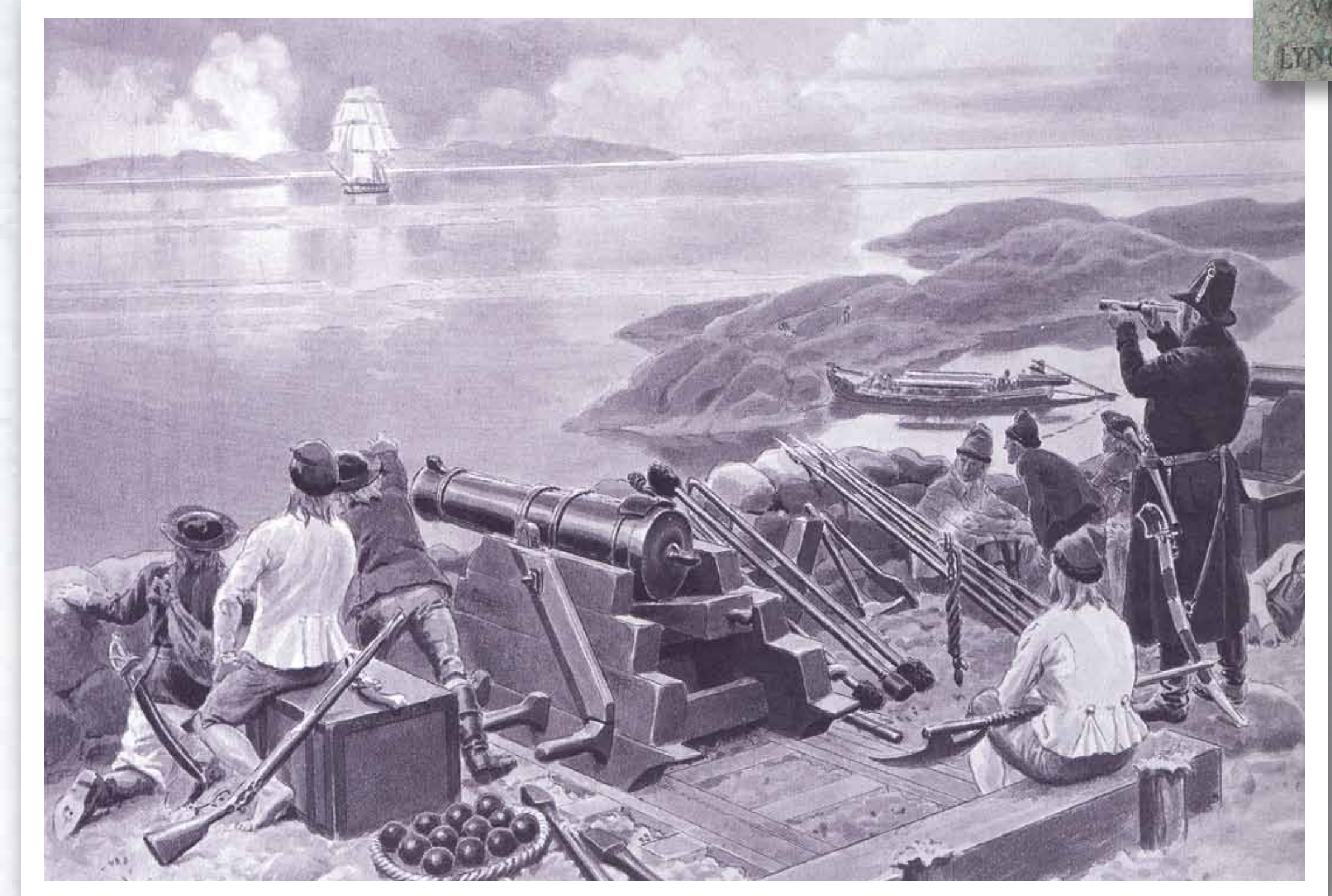
1807-flåteranet-holmen

- Rundt 1800 var det gamle arvekongedømmet Norge formelt sett bare en av flere provinser i det danske riktet, helt og holdet underlagt dansk-kongens eneveldige styring fra København. Norge hadde ikke noen egen marine, men norske sjøfolk var en viktig del av den danske Flåden.
- Helt siden den siste krigen mot svenskene i 1720 hadde vi holdt oss nøytrale i forhold til stormaktenes konflikter. Både i Norge og Danmark hadde den sivile skipsfarten utnyttet nøytraliteten og vokst kraftig. Samtidig hadde den danske Flåden vokst til en av Europas sterkeste.
- I 1807 fryktet Storbritannia, som nå stod ganske alene i kampen mot Napoleon, at Flåden ville havne på fransk side i krigen. Da forslag om en frivillig internering av Flåden ikke førte frem, beleiret og bombet britene København og truet til seg hele Flåden og alt dens materiell. Også skip på beddingen ble ødelagt.
- Full av bitterhet over det som med rette er blitt kalt "Flåteranet", inngikk Frederik VI en allianse med Napoleon - som kastet oss ut i en 7 års krig med Storbritannia, verdens sterkeste sjømakt - og som i perioder også førte til krigstilstander med Sverige.
- For Norge var det en skjebnesvanger beslutning.
- Storbritannia hadde vært vår viktigste handelspartner. Som en del av krigen truet nå britiske krigsskip og kaperfartøy norske havner og alle skip mellom Danmark og Norge.

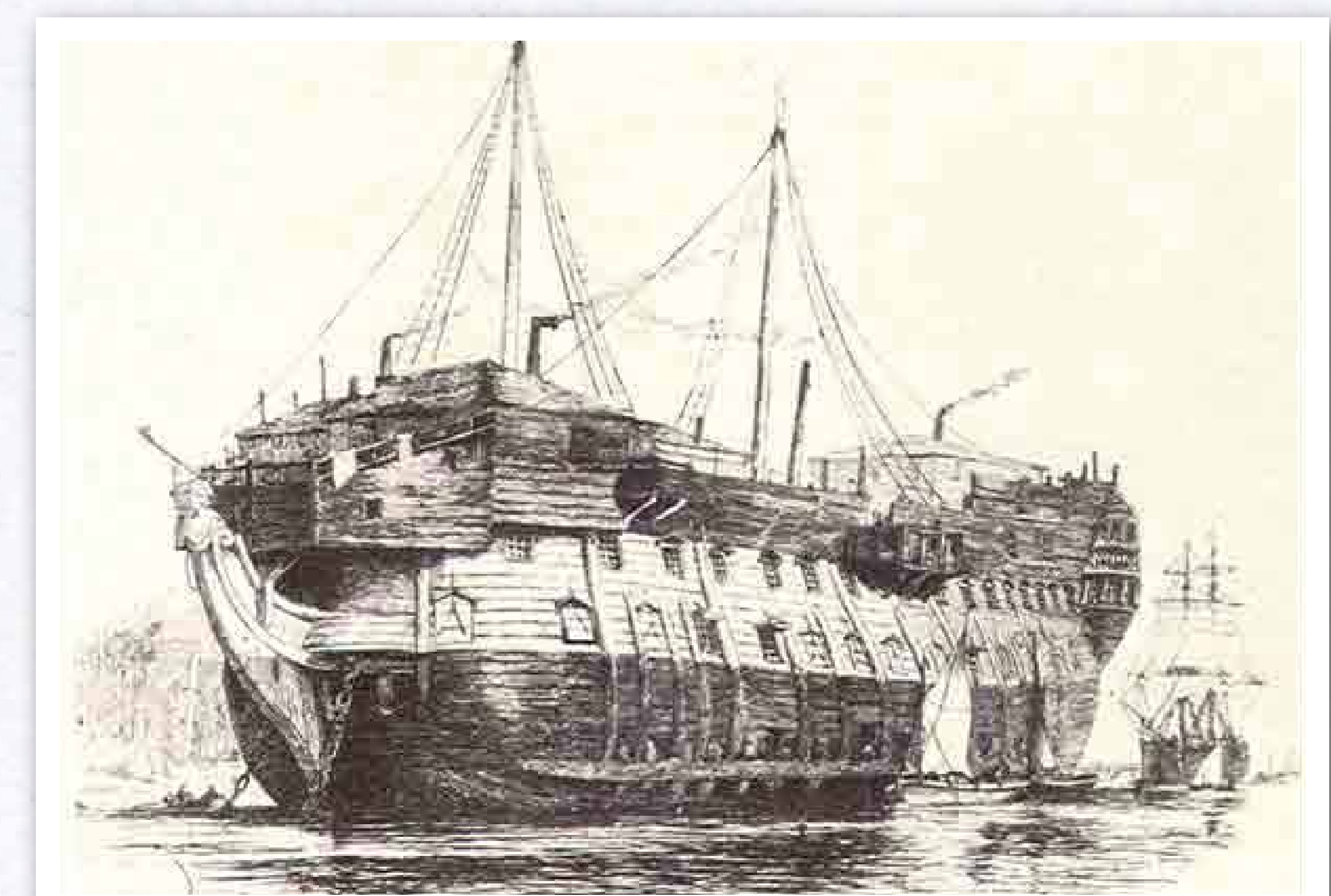
Pelican-kamp

- Forsyningene av mat og korn fra Danmark falt dramatisk og i Norge var det i perioder hungersnød. I nøden rodde folk selv til Danmark, med stor fare for å havne i den beryktede "prisonen".
- Ganske tidlig bygde man både i Danmark og Norge opp et skjærgårdsforsvar bestående av rokanonbåter, med en eller to store kanoner, og enkelte kystbatterier. Mye ble gjort med frivillig innsats. Kanonbåtene ble organisert i divisjoner og spredd langs kysten.
- De var lette å skjule i skjærgården og vanskelige å treffe. Flere ganger angrep de britiske fartøyer som etter hvert kvidde seg for å gå inn i den norske skjærgården.
- Etter noen år ble vårt skjærgårdsforsvar styrket med noen brigger, dels erobrede og dels nybygde. De kunne i noen grad også true britiske skip i Skagerrak og Nordsjøen, slik som i 1810 da man "kapret" en britisk konvoi på 48 skip.
- Da fregatten *Najaden* ble sjø satt i København høsten 1811 var det første gang etter 1807 at vi hadde bygget et så stort krigsskip at det virkelig ble ansett som en trussel for britene.
- Norge hadde man klart å gjenopprette en viss handel med Storbritannia, basert på at rederne kjøpte lisenser som beskyttet gitte handelsfartøyer mot kaping, og mange ønsket at vi ikke provoserte britene unødvendig.
- Den fortsatt bitre Frederik VI ønsket imidlertid at *Najaden*, sammen med et antall brigger, skulle operere utenfor kysten av Norge på jakt britiske fartøyer. Det var en usikkerhet britene ikke ønsket – og som fryktet gikk de selv inn for å jakte på *Najaden* for å fjerne denne trusselen.
- Gjennom en avtale med Sverige hadde britene våren 1812 fått tilgang til marinebasen Vinga utenfor Gøteborg, og herfra opererte de flere krigsskip i Skagerrak.
- I juni 1812 hadde *Najaden* med sin sjef Hans Peter Holm operert sammen med åtte brigger, men etter proviantering i Fredriksværn 3. juli, var det bare de tre briggene *Lolland*, *Samsøe* og *Kiel* som fulgte *Najaden*.
- Om ettermiddagen 6. juli lå de fire fartøyene ankret ved Haven, på vestsiden av Sandøy. Her trodde de at de ikke var synlige fra fjorden utenfor, og på grunn av de utstasjonerte kanonbåtene, kanonbatteriet på Borøya og det trange farvannet følte de seg trygge. Da kapteinene, etter en felles middag, gikk en luftetur mot toppen av Sandøya fikk de til sin store overraskelse se fire fiendtlige fartøyer, herunder et stort linjeskip, seile i deres retning fra sør.
- Det var briggen *Podargus* med 14 kanoner, fulgt av linjeskipet *Dictator* med 68 kanoner og briggene *Calypto* og *Flamer* med hhv 18 og 14 kanoner. Sjefen for styrken var den 24 år gamle kaptein James Stewart. Det Holm ikke visste var at britene hadde tips om de norske fartøyene, og at det på *Podargus* befant seg en mann med gode kunnskaper om området.

Kystforsvar, tegnet av Bloch

- Kaptein Holm ville unngå en kamp mot det han mente var en overmektig styrke. Etter råd fra sine egne losere ville han seile den indre led nord-østover til Lyngør. Dit mente losene at de store og ukjente britiske fartøyene umulig kunne følge etter. For å spare tid ble ankertauene kuttet. Klokken var da 19.00.
- Syd av Borøya ligger kanonjollen *Kiøge Bugt* med sekondlt. Parnemann. Han fyrer tidlig et skudd mot fartøyene – og når han ser de stevne inn mot land – får han via signalstasjonen på Borøya sendt melding både sørover og nordover. Kanonjollen Nr 3 med månedsløytnant Ring legger seg i Kalvøysund.
- Britene går inn den trange "Stang-renna" nord for Møkkalasset, men ved Buskjærsteinene går *Podargus* ganske kraftig på grunn. Briggen *Flamer* blir igjen for å hjelpe. De blir beskyttet av batteriet på Borøen, som skyter for høyt og i tillegg mangler både ammunisjon og mannsnot. De blir også beskyttet av de 2 kanonbåtene som ikke våger seg veldig nærme.
- Da kapteinlt. Dietrichson ankommer fra Arendal kl 23.15, med 1 kanon-sjalupp og 2 kanonjoller, kaster han seg inn i kampen ved Buskjærsteinene, som varer frem til *Podargus* kommer løs rundt kl 02.00 og begge fartøyene forsvinner østover.

Prisonen